

Veselības inspekcija

Lielupes peldvietas “Priedaine” ūdens apraksts

1.0 versija

Rīga, 2024

Satura rādītājs

Ievads	3
Peldvietu ūdens kvalitātes kritēriji	5
Peldvietu ūdens aprakstā lietotie termini un saīsinājumi	7
1. Vispārīga informācija un peldvietas ūdens kvalitāte	9
1.1. Peldvietas vispārējs apraksts	9
1.2. Peldvietas izvēles pamatojums un monitoringa punkta atrašanās vieta	10
1.3. Peldvietas ūdens kvalitāte	12
2. Fizikāli ģeogrāfiskais, hidroloģiskais un piekrastes raksturojums	13
2.1. Lielupes fizikāli ģeogrāfiskais raksturojums	13
2.2. Lielupes hidroloģisko īpašību raksturojums	14
2.3. Lielupes piekrastes zonas apraksts un zemes lietošanas veidi	16
3. Hidroķīmiskais un ekoloģiskās kvalitātes raksturojums	17
4. Piesārņojuma avotu raksturojums	18
4.1. Punktveida piesārņojuma slodze	18
5. Mikroaļģu un fitoplanktona aļģu, t.sk. zilaļģu izplatīšanās iespējas	19
Secinājumi	21
Izmantotās literatūras saraksts	22
1.pielikums. Zemes lietojuma veidi Lielupes “Priedaine” peldvietas apkārtnē	23
2.pielikums. Punktveida piesārņojuma slodze Lielupes “Priedaine” peldvietas apkārtnē	24

Ievads

Latvija ir bagāta ar ūdeņiem, un liela daļa ezeru un upju, kā arī jūras piekraste vasarā tiek izmantota atpūtai un peldēšanai. Ūdens kvalitāte ir viens no būtiskākajiem vides faktoriem, kas ietekmē cilvēku veselību tiem peldoties. Rekreācijai izmantojamo ūdeņu kvalitātes uzlabošana – tas ir gan visu to pašvaldību mērķis, kuru pārziņā ir peldvietu apsaimniekošana, gan arī valsts pārvaldes institūciju mērķis, kuras nodarbojas ar sabiedrības veselības un vides aizsardzības politikas jautājumiem. Labas kvalitātes peldūdeņi ir nozīmīgs katra iedzīvotāja dzīves kvalitāti ietekmējošs faktors. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2006/7/EK (2006.gada 15.februāris) par peldvietu ūdens kvalitātes pārvaldību un Direktīvas 76/160/EEK atcelšanu (turpmāk Direktīva 2006/7/EK) nosaka, ka katrā peldvietā, kurā peldas liels skaits cilvēku, ir jāsasniedz vismaz pietiekama ūdens kvalitāte. To, kāds peldētāju skaits ir uzskatāms par „lielu” vietējiem apstākļiem, nosaka par peldūdeņu pārvaldību atbildīgā institūcija ir Veselības inspekcija sadarbībā ar vietējām pašvaldībām. Šobrīd Latvijā ir noteiktas 59 oficiālas peldvietas, kuras ir apstiprinātas 2017. gada 28. novembra Ministru kabineta noteikumu Nr. 692 “Peldvietas izveidošanas, uzturēšanas un ūdens kvalitātes pārvaldības kārtība” (turpmāk Noteikumi Nr. 692) 1. un 2. pielikumā. Šajās peldvietās tiek veikts ūdens kvalitātes monitorings un kvalitātes novērtēšana atbilstoši Direktīvas 2006/7/EK prasībām.

Direktīva 2006/7/EK nosaka, ka katras peldvietas ūdenim ir jāizstrādā ūdens apraksts. Šī prasība ir ieviesta nacionālajā likumdošanā ar Noteikumiem Nr. 692. Saskaņā ar normatīvā akta prasībām, ūdens apraksti ir jāizstrādā Veselības inspekcijai sadarbībā ar valsts sabiedrību ar ierobežotu atbildību “Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs”. Tie var attiekties uz atsevišķu peldvietu ūdeņiem vai uz viena ūdens objekta, kuri izdalīti atbilstoši Ūdens struktūrdirektīvas prasībām¹, blakus esošu peldvietu ūdeņiem. Pēc savas būtības ūdens apraksti ir kā daļa no upju sateces baseinu apgabalu pārvaldības plāniem, kuri izstrādāti saskaņā ar Ūdens struktūrdirektīvas prasībām.

---

¹ Directive 2000/60/EC of the European Parliament and of the Council of 23 October 2000 establishing a framework for Community action in the field of water policy (Water Framework Directive)

Ūdens apraksts ietver detalizētu to faktoru analīzi, kas ietekmē vai varētu ietekmēt peldvietu ūdens kvalitāti ar mērķi paredzēt nepieciešamos pārvaldības pasākumus, kas ļautu nelabvēlīgo ietekmi novērst un peldvietām sasniegt vismaz pietiekamu ūdens kvalitāti četru kvalitātes klašu skalā – izcila kvalitāte, laba kvalitāte, pietiekama kvalitāte, zema kvalitāte. Vienlaikus veicamo pārvaldības pasākumu mērķis ir veicināt izcilas un labas ūdens kvalitātes peldvietu skaita palielināšanos. Normatīvie akti min šādus pārvaldības pasākumus attiecībā uz peldvietu ūdeni:

- peldvietu ūdens monitorings;
- peldvietu ūdens kvalitātes novērtēšana;
- peldvietu ūdens klasificēšana;
- tā piesārņojuma iemeslu noteikšana un novērtēšana, kas var ietekmēt peldvietu ūdeņus un pasliktināt peldētāju veselību;
- sabiedrības informēšana;
- pasākumu veikšana, lai novērstu peldētāju pakļaušanu piesārņojumam;
- pasākumu veikšana, lai samazinātu piesārņojuma risku.

Ūdens apraksts tiek pārskatīts atbilstoši Noteikumu Nr. 692. 33. punktam:

- ne retāk kā reizi četros gados, ja peldvietas ūdens ir klasificēts kā labas kvalitātes ūdens;
- ne retāk kā reizi trijos gados, ja peldvietas ūdens ir klasificēts kā pietiekamas kvalitātes ūdens;
- ne retāk kā reizi divos gados, ja peldvietas ūdens ir klasificēts kā zemas kvalitātes ūdens;
- ja peldvietas ūdens ir klasificēts kā izcilas kvalitātes ūdens, ūdens aprakstu pārskata un, ja nepieciešams, atjauno tikai tad, ja ūdens kvalitāte mainās uz labu, pietiekamu vai zemu.

Jūrmalas valstspilsētas Lielupes peldvietas “Priedaine” ūdens aprakstu ir izstrādājuši Veselības inspekcijas Sabiedrības veselības departamenta Vides veselības nodaļas speciālisti sadarbībā ar VSIA Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra (turpmāk – LVĢMC) Ūdens daļas speciālistiem.

Peldvietu ūdens kvalitātes kritēriji

Atbilstoši Direktīvas 2006/7/EK prasībām, peldvietu ūdens kvalitāti vērtē pēc mikrobioloģiskās kvalitātes kritērijiem, kā arī ņem vērā zilaļģu masveida savairošanos peldvietā, ja tāda ir notikusi. Līdz ar to arī peldvietu ūdens apraksti vispirms ir vērsti uz to, lai saprastu, cik liela ir iespēja peldvietā nonākt fekālajiem notekūdeņiem, kā arī novērtēt faktorus, kas var veicināt zilaļģu masveida savairošanos – t.s. ūdens “ziedēšanu”.

Kā fekālā piesārņojuma indikatori ir izvēlēti *Escherichia coli* (turpmāk - *E. coli*) un zarnu enterokoki. Peldvietas ūdens kvalitātes novērtēšana tiek veikta divos etapos:

- operatīvais novērtējums pēc katras paraugu ņemšanas reizes²;
- peldvietas ūdens kvalitātes novērtējums ilglaicīgā perspektīvā kopumā, kuras mērķis ir noteikt pastāvīgos riskus, kas pasliktina vai var pasliktināt ūdens kvalitāti un apdraudēt cilvēka veselību.

Veicot operatīvo novērtējumu, vērtē mikrobioloģisko rādītāju robežlielumu pārsniegumus katrā individuālajā ūdens paraugā, lai pieņemtu lēmumu par peldēšanās aizliegšanu vai ieteikšanu nepeldēties. Peldvietas ūdens kvalitātes operatīva novērtēšana pamatojas uz eksperta slēdzieni par mikrobioloģiskā piesārņojuma lielumu un raksturu:

- **peldēties nav ieteicams**, ja *E. coli* skaits ir lielāks par 1000, bet nepārsniedz 3000 mikroorganismu šūnas 100 ml ūdens un/vai zarnu enterokoku skaits pārsniedz 300, bet nepārsniedz 500 mikroorganismu šūnas 100 ml ūdens;
- **peldēties aizliegts**, ja *E. coli* skaits ir lielāks par 3000 mikroorganismu šūnām 100 ml ūdens un/vai zarnu enterokoku skaits pārsniedz 500 mikroorganismu šūnas 100 ml ūdens.

Peldēšanās nav pieļaujama, ja ūdenī ir vērojama arī pārmērīga zilaļģu savairošanās jeb ziedēšana.

Iekšzemes ūdeņu (upju, ezeru, ūdenskrātuvju u.c.) peldvietu ūdens kvalitātes ilglaicīgais novērtējums ir jāveic atbilstoši Direktīvas 2006/7/EK un Noteikumu Nr. 692 prasībām, ņemot vērā četru pēdējo peldsezonu datus un piemērojot statistiskās analīzes kritērijus, kas norādīti 1.tabulā.

---

² Direktīva 2006/7/EK neprasa peldūdeņu kvalitātes operatīvu novērtēšanu, tāpēc tiek piemēroti izstrādātie nacionālie kritēriji, lai papildus aizsargātu peldētāju veselību

1. tabula. Iekšzemes ūdeņu peldvietu ilglaicīgās kvalitātes kritēriji ³

N.p.k.	Rādītājs	Izcila kvalitāte	Laba kvalitāte	Pietiekama kvalitāte
1.	Zarnu enterokoki (KVV/100 ml)	200 ⁽¹⁾	400 ⁽¹⁾	330 ⁽²⁾
2.	<i>Escherichia coli</i> (KVV/100 ml)	500 ⁽¹⁾	1000 ⁽¹⁾	900 ⁽²⁾

Piezīmes: KVV – kolonijas veidojošās vienības

⁽¹⁾ Pamatojoties uz 95.procentiles novērtēšanu

⁽²⁾ Pamatojoties uz 90.procentiles novērtēšanu

Neatbilstoša peldvietas ūdens ilglaicīgā kvalitāte liecina, ka peldvietas ūdens kvalitāte var epizodiski pasliktināties, jo ir kaut kādi pastāvīgi nelabvēlīgi faktori, kas to ietekmē.

---

³ Ministru kabineta 28.11.2017. noteikumi Nr. 692 "Peldvietas izveidošanas, uzturēšanas un ūdens kvalitātes pārvaldības kārtība", 5.pielikums

Peldvietu ūdens aprakstā lietotie termini un saīsinājumi

Biogēnās vielas – ķīmiskie elementi (slāpeklis, fosfors, ogleklis, silīcijs, sērs), kas ir vitāli nepieciešami organismu dzīvības norisēm. Ūdenī sastopami minerālsāļu un organisko savienojumu veidā. Rodas, augu un dzīvnieku atliekām sadaloties, vai tiek ieskaloti ūdenstilpēs ar sniega un lietus ūdeņiem.

Eitrofikācija – augu barības vielu (biogēnu) daudzuma palielināšanās dabisko procesu rezultātā vai cilvēka darbības ietekmē.

Ekoloģiskās un ķīmiskās kvalitātes rādītāji – ūdensobjekta hidroloģiskās, bioloģiskās, fizikālās un ķīmiskās īpašības, pēc kuru kvantitatīvajām vai kvalitatīvajām vērtībām var spriest par ūdeņu kvalitāti.

Izkliedētais piesārņojums – piesārņojums, kad no piesārņojošā objekta ūdenstilpē vielas ieplūst nevis kādā konkrētā punktā, bet ir izkliedētas gar ūdenstilpes krastiem. Izkliedētais piesārņojums aptver plašas teritorijas, un tas ir saistīts ar urbanizētajām teritorijām, satiksmi, atmosfēras piesārņojumu un lauksaimniecības zemes izmantošanu. Izkliedētā piesārņojuma apjomus nosaka un ietekmē galvenokārt zemes lietošanas veidi teritorijā, kā arī centralizētai notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas sistēmai nepieslēgto iedzīvotāju radītais piesārņojums.

Monitorings – regulāri novērojumi laikā un telpā, saskaņā ar noteiktu programmu un pēc vienotas metodikas, kuru mērķis ir sekot kāda procesa norisei.

Monitoringa vieta – vieta peldvietu ūdeņos, kur tiek ņemti ūdens paraugi un kur tiek gaidīta lielākā daļa peldētāju, un/vai kur ir paredzams lielākais piesārņojuma risks saskaņā ar peldvietas ūdens aprakstu.

Piesārņojums attiecībā uz peldūdeņiem ir mikroorganismu un/vai citu organismu piesārņojums vai atkritumi, kas ietekmē peldvietu ūdens kvalitāti un rada apdraudējumu peldētāju veselībai.

"Peldēties atļauts" – ūdens kvalitāte atbilst normatīvajos aktos noteiktajām ūdens kvalitātes prasībām. Peldēties var droši.

"Peldēties nav ieteicams" – jāuztver kā brīdinājums, ka ūdens kvalitāte konkrētajā vietā neatbilst kādam no kvalitātes kritērijiem. Šādās vietās nevajadzētu peldēties bērniem, vecākiem cilvēkiem un cilvēkiem ar imūnsistēmas vai citām nopietnām veselības problēmām.

"Peldēties aizliegts" – pastāv liela iespēja, ka peldūdenī var atrasties, vai atrodas slimības izraisošie mikroorganismi, vai ir peldētāju veselību apdraudošs ķīmiskais piesārņojums, vai arī ūdenstilpē var būt vai ir konstatēta pārmērīga zilaļģu savairošanās.

Peldvieta – peldēšanai paredzēta labiekārtota vieta vai arī jebkura vieta jūras piekrastē un pie iekšzemes ūdeņiem, kurā peldēšanās ir droša un nav aizliegta un kuru iedzīvotāji izmanto atpūtai peldsezonas laikā.

Peldsezona – peldēšanai labvēlīga sezona, kuru nosaka attiecīgi laika apstākļi un kurā ir gaidāms liels peldētāju skaits. Latvijā peldsezona ir no 15.maija līdz 15. septembrim.

Pludmale – jūras, ezera vai upes krasta teritorija starp ūdens līmeni un vietu, kur sākas dabiskā sauszemes veģetācija.

Peldvietas ūdens – jūras piekrastes ūdeņu un iekšzemes ūdeņu teritorija peldvietā, kuru iedzīvotāji izmanto peldēšanai.

Punktveida piesārņojums – piesārņojums, ko rada objekts, piesārņojošās vielas un notekūdeņus novadot konkrētā ekosistēmas punktā. Ūdens piesārņojuma punktveida avoti ir notekūdeņu izplūdes no pilsētām un citām apdzīvotām vietām vai ražošanas uzņēmumiem, kas tiek ievadīti ūdenstecēs vai ūdenstilpnēs, dažādu produktu lokālas izplūdes avāriju gadījumos, piemēram, naftas produktu noplūde no cauruļvadiem, kā arī piesārņotas vietas.

Sateces baseins – teritorija, no kuras upe un tās pietekas vai ezers saņem ūdeni.

Virszemes ūdensobjekts (ŪO) – nodalīts un nozīmīgs virszemes ūdens hidrogrāfiskā tīkla elements: ūdenstece (upe, strauts, kanāls vai to daļa), ūdenstilpe (ezers, dīķis, ūdenskrātuve vai to daļa), kā arī pārejas ūdeņi vai piekrastes ūdeņu posms.

“Zilaļģu izplatīšanās” ir pārmērīga zilaļģu savairošanās (t.s. ūdens „ziedēšana”), aļģēm ūdenī veidojot biezu, netīri zilganzaļu masu, putas vai „paklāja” veidā sedzot ūdens virsmu.

2.tabula. Peldvietu ūdens aprakstā biežāk lietotie saīsinājumi

Saīsinājums	Skaidrojums
ES	Eiropas Savienība
LVĢMC	Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs
MK	Ministru kabinets
UBA	Upju baseinu apgabals
ŪO	Ūdensobjekts

1. Vispārīga informācija un peldvietas ūdens kvalitāte

1.1. Peldvietas vispārējs apraksts

3. tabula. Vispārīga informācija par Lielupes upes peldvietu "Priedaine"

Peldvietas nosaukums	Lielupes peldvieta "Priedaine"
Peldvietas atrašanās vieta	Jūrmalas valstspilsēta, Priedaine, Upmalas ielas galā
Koordinātes (ETRS89 sistēmā)	Z platumš 56°97'97'', A garums 23°89'47''
Peldvietas ID	LV00713000013
Ūdensobjekta ID un nosaukums	LVL100SP, Lielupe
Pludmales/ piekrastes zonas garums	25 m
Peldvietas maksimālais dziļums	Peldvietu no upes norobežo bojas 1,8-2,0 m dziļumā. Upes maksimālais dziļums 15 m, vidējais 5 m.
Hidroloģiskais režīms un gultne	Krasas ūdens līmeņa svārstības nav raksturīgas, tomēr laikapstākļu ietekmē iespējamās ūdenslīmeņa svārstības. Gultne - relatīvi līdzena, pakāpeniski padziļinās, smilšaina.
Vidējais apmeklētāju skaits peldsezonas laikā (dienā)	~ 50
Maksimālais apmeklētāju skaits peldsezonas laikā (dienā)	~ 100
Labiekārtojuma raksturojums	Peldvieta ir labiekārtota. Ir uzstādīta tualete, pārgērbšanās kabīne. Pludmalē ir izveidots bērnu rotaļu laukums un volejbola laukums, uzstādīti soliņi, atkritumu urnas.
Glābšanas dienests	Nav nodrošināta glābšanas dienesta darbība.
Peldvietas juridiskais statuss	Publiska peldvieta
Atbildīgā pašvaldība, Kontaktinformācija	Jūrmalas valstspilsētas pašvaldība Jomas iela 1/5, Jūrmala, LV 2015 ✉ pasts@jurmala.lv ☎ +371 67093816
Atbildīgā institūcija par peldvietu ūdens uzraudzību un kontroli, Kontaktinformācija	Veselības inspekcija, Vides veselības nodaļa, Rīga, Kliņānu iela 7, ✉ vide@vi.gov.lv ☎ +371 67081546

Peldvietas apsaimniekotājs, Kontaktinformācija	Jūrmalas valstspilsētas pašvaldība Pilsētsaimniecības un labiekārtošanas nodaļa ✉ zanda.sapronova@jurmala.lv ☎ +371 67093897
Peldvietas apraksts pēdējo reizi pārskatīts	2024. gadā
Peldvietas apraksta plānotā pārskatīšana	2028. gadā vai agrāk, ja peldvietas ilglaicīgā ūdens kvalitātes klase mainīsies.

1.2. Peldvietas izvēles pamatojums un monitoringa punkta atrašanās vieta

Lielupes peldvieta “Priedaine” ir viena no Jūrmalas valstspilsētas oficiālajām iekšzemes peldvietām kopš 2021. gada. Jūrmalas valstspilsētā pašlaik ir divas oficiālās peldvietas, kas atrodas iekšzemē (otra peldvieta ir Lielupes peldvieta “Ezera iela”). Blakus peldvietai atrodas mežs un pretī peldvietai paveras skats uz Lielupes grīvas pļavām, kas ir dabas liegums un ir iekļautas aizsargājamo teritoriju tīklam *Natura 2000*.

Lielupes peldvieta “Priedaine” ir vietējo iedzīvotāju iecienīta rekreācijas vieta. Tieši Priedaines iedzīvotāji bija izrādījuši iniciatīvu un vēlmi, lai peldvieta iegūtu oficiālās peldvietas statusu. 2024. gadā, veicot niedru tīrīšanu, paplašināta peldvieta, tādejādi nodrošinot lielāku platību peldēšanai.

1. attēls. Lielupes peldvietas “Priedaine” apkārtnē (avots: jurmala.lv)

Peldvietai blakus atrodas mežs un ir ierīkots arī neliels bērnu laukums ar šūpolēm un volejbola laukums. Upes krastā ir uzstādīti soli un arī vairāki piknika galdi ar soliem, velosipēdu statīvi.

2. attēls. Bērnu laukums pludmalē (avots: visitjurmala.lv)

Peldvieta “Priedaine” ir labiekārta - netālu no peldvietas ir uzstādīta pārvietojamā tualete, ģērbtuves un atkritumu konteineru novietnes.

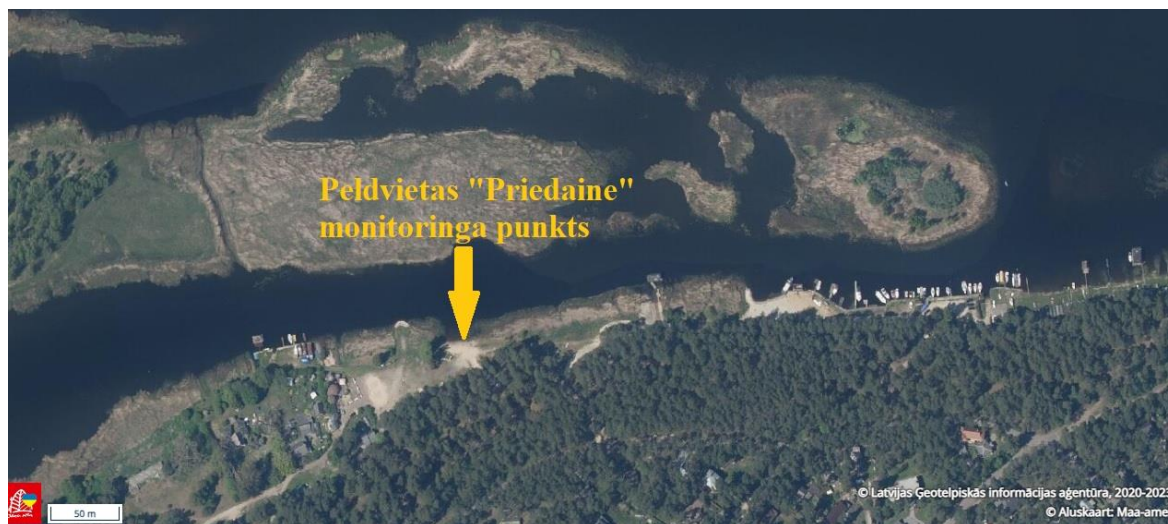
3. attēls. Labiekārtojums peldvietas “Priedaine” pludmalē (avots: visitjurmala.lv)

Peldvietā nav nodrošināta glābšanas dienesta darbība, par ko norāda arī peldvietā izvietotā informatīvā zīme, kas informē peldvietas apmeklētājus būt īpaši

uzmanīgiem. Peldvietā plānots izvietot publiski pieejamu glābšanas inventāru (glābšanas riņķi), lai būtu iespējams ātri un droši sniegt nepieciešamo atbalstu nelaimē nonākušai personai. Peldvietā ir nodrošināts ceļš transporta līdzekļiem dienesta pienākumu veikšanai, braucot pa Upmalas ielu, ceļš ir ar pietiekami stingru segumu, bez kavējošiem vai neapbraucamiem šķēršļiem.

Pirms peldsezonas sākuma peldvietas zonā tiek pārbaudīta upes gultne, piesaistot profesionālus niršanas speciālistus. Tāpat peldvietā sezonas laikā tiek izliktas bojas, kas norobežo peldvietas zonu no pārējās upes. Bojas ir izvietotas 1,8-2,0 m dziļumā.

Lielupes peldvietā “Priedaine” peldsezonas laikā tiek veikts regulārs peldvietas ūdens monitorings. Peldvietas ūdens kvalitātes noteikšanai ūdens paraugs tiek ņemts Z platums 56°97'97'', A garums 23°89'47'' (4. attēls).

4. attēls. Lielupes peldvietas “Priedaine” monitoringa punkta atrašanās vieta (avots: balticmaps.eu)

1.3. Peldvietas ūdens kvalitāte

Aktuālo informāciju par peldvietas peldēšanās ierobežojumiem un ilglaicīgās ūdens kvalitātes novērtējumu skatīt Veselības inspekcijas mājaslapā: <https://www.vi.gov.lv/lv/aktualais-peldvietu-ilglaicigas-udens-kvalitates-novertejums>.

Pēc operatīvās mikrobioloģiskās kvalitātes novērtējuma datiem Lielupes peldvietā “Priedaine” 2021. - 2024. gadam ūdens kvalitāte bija vērtējama kā laba un peldētis bija atļauts visu peldsezonu. 2024. gada peldsezonā tika noteikts viens preventīvs peldēšanās ierobežojums “peldētis nav ieteicams” no 2. augusta līdz

7. augustam 31.jūlija vētras dēļ. Spēcīgā lietus dēļ fekālais piesārņojums no sauszemes un citām pārplūdušajām teritorijām varēja tikt ienests Lielupē un tādejādi arī pasliktināt peldvietas “Priedaine” ūdens kvalitāti, tomēr peldvietas ūdens paraugam veiktās analīzes nenorādīja par paaugstinātu fekālo piesārņojumu, tādēļ preventīvais peldēšanās ierobežojums tika atcelts pēc ūdens analīžu rezultāta saņemšanas (4. tabula).

4. tabula. Operatīvās mikrobioloģiskās kvalitātes novērtējums peldvietā Lielupes “Priedaine” peldvietā

Gads	Paraugu skaits	Neatbilstoši paraugi	Piezīmes
2021	5	0	Peldēties bija atļauts visu peldsezonu
2022	5	0	Peldēties bija atļauts visu peldsezonu
2023	5	0	Peldēties bija atļauts visu peldsezonu
2024	6	0	Peldsezonas laikā tika noteikts viens preventīvs peldēšanās ierobežojums “peldēties nav ieteicams”

Atbilstoši Noteikumu Nr. 692 un Direktīvas 2006/7/EK prasībām, peldvietu ūdens ilglaicīgās kvalitātes klasifikāciju veic, ņemot vērā datus par pēdējiem četriem gadiem. Peldvieta “Priedaine” tika iekļauta oficiālo peldvietu sarakstam 2021. gadā un tādejādi peldvietas ilglaicīgo novērtējumu pirmo reizi bija iespējams noteikt pēc 2024. gada peldsezonas. **Pēc 2024. gada peldsezonas Lielupes peldvietas “Priedaine” ilglaicīgā ūdens kvalitāte atbilda **izcilas** kvalitātes klasei.**

2. Fizikāli ģeogrāfiskais, hidroloģiskais un piekrastes raksturojums

2.1. Lielupes fizikāli ģeogrāfiskais raksturojums

Lielupes upes peldvieta “Priedaine” atrodas Lielupes krastā aptuveni ~ 5 km no upes iztekas Rīgas līcī (5. attēls).

5. attēls. Peldvietas “Priedaine” atrašanās vieta (avots: balticmaps.eu)

Lielupe ir lielākā Zemgales upe, caurteces ziņā otra lielākā Latvijas upe (aiz Daugavas). Tā sākas pie Bauskas, satekot Mēmelei un Mūsai, un ietek Baltijas jūras Rīgas līcī Jūrmalas valstspilsētas austrumu malā. Lielupes kopējais garums – 119 km. Lielupes sateces baseina platība – 17 787 km², Latvijas teritorijā – 8 849,3 km², Lietuvas teritorijā – 8 937,7 km².

2.2. Lielupes hidroloģisko īpašību raksturojums

Lielupes garums ir 119 km, gada vidējā notecē ir 3,6 km. Upes platums satecē – 70 m. Upei ir ļoti mazs kritums – 1,4 m/km Mūsas un Mēmeles sateces vietā (118 km pirms grīvas), bet jau no 89 km pirms grīvas un līdz pat upes ietecei Rīgas līcī tas ir gandrīz 0 m/km. Lielupes UBA veido 32 upju ūdensobjekti un 13 ezeru ūdensobjekti, kas ir ~16% no upju ūdensobjektu un 5% no ezeru ūdensobjektu kopskaita Latvijā. Lielupei ir vairāk nekā 250 pietekas.

Kursas augstiene pasargā Lielupes UBA teritoriju no mitrajām, rietumu vēju nestajām gaisa masām. Tādēļ Viduslatvijas un Piejūras zemiņēs, kurās atrodas Lielupes UBA, gaisa masām raksturīgas lejupejošas plūsmas, kas nosaka samazinātu mitruma daudzumu un augstākas temperatūras un ir iemesls zemākām nokrišņu summām gada griezumā.

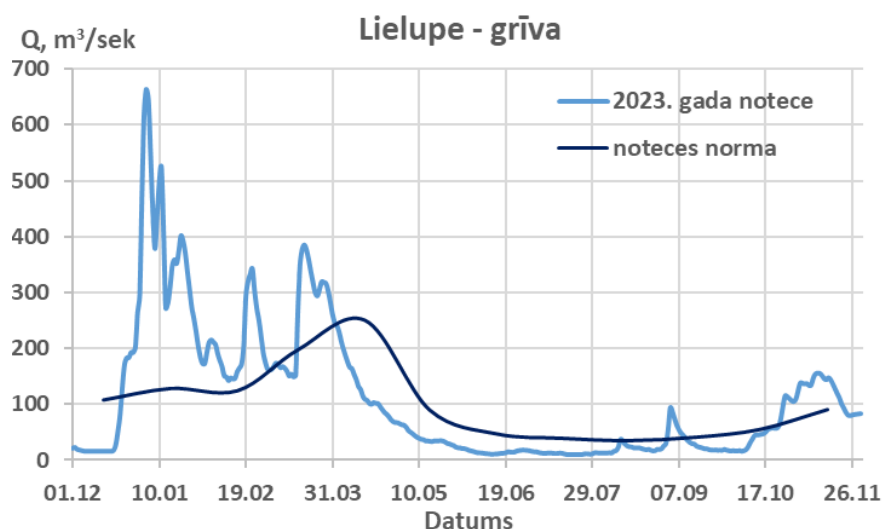
Lielupes UBA kopējā platība ir 17 600 km², no kuras aptuveni puse atrodas Lietuvas teritorijā. Lielupes UBA platība Latvijas teritorijā ir 8875 km². Lielupes baseinā Latvijā lauksaimniecībā izmantojamās zemes aizņem 49%, meži 46%,

urbānās teritorijas 2,2%, purvi 1,8% un ūdeņi 1%. Lielupes gada vidējā notece ir 3,15 km³. Upes gultne atrodas daudz zemāk nekā vidējais Baltijas jūras līmenis. Tas nosaka hidroloģiskā režīma īpašo raksturu šajā Lielupes posmā – Rīgas līča mainīga uzstādinājuma rezultātā rodas atpakaļ tecējums pie augstiem jūras ūdens līmeņiem (vējuzplūdiem).

5. tabula. Lielupes hidroloģiskais apraksts

Lielupes garums	119 km
Sateces baseina platība	17 787 km ² , Latvijas teritorijā 8849,3 km ²
Noteces mainība laikā	Lielupes gada notece ap 3,6 km Noteces sadalījums gada griezumā Lielupes baseinā ir nevienmērīgs, 50% dod pietekas
Ūdens līmeņu mainība laikā	Pie Jelgavas Lielupes līmenis mazūdens periodā ir 0,2 m virs jūras līmeņa . Pēdējos 60 km no Jelgavas grīvas virzienā virsmas augstums ir mazāks kā 10 m v.j.l. ar nelieliem izņēmumiem
Caurplūdums	Lielupes gada vidējais caurplūdums grīvā – 106 m³/s, plūdu laikā pat 1380 m³/s
Upes kritums	10,8 m (upe ir ar lēnu tecējumu)
Upes dziļums	Augštecē 1 m, lejpus Jelgavas 8 – 12 m, lejtecē 15 – 20 m
Attālums līdz grīvai	~71 km no peldvietām

Lielupes hidroloģiskais režīms raksturojas ar augstiem pavasara paliem, vasaras-rudens lietus plūdiem un vasaras un ziemas mazūdens periodiem. Ziemas mazūdens periodi bieži tiek pārtraukti ar atkušņiem. Procentuāli vislielāko daļu (40-42%) no Lielupes gada noteces veido pavasara notece sniega kušanas un lietus rezultātā.

6. attēls. Lielupes notece 2023. gadā salīdzinājumā ar ilggadīgā perioda noteci (avots: LVĢMC)

Lielupes peldvieta “Priedaine” atrodas ŪO L100SP (platība 160 km²), kas atbilst Lielupes posmam no Vecbērzes poldera apvadkanāla līdz grīvai. Daļa ŪO tek gar īpaši aizsargājamām dabas teritorijām - Ķemeru nacionālais parks, Babītes ezers un Lielupes palienes pļavas. ŪO L100SP pieder 7.upju tipam – potamālai tipa ļoti lielai upei, kura ir raksturojama kā dziļa ar mazu straumes ātrumu. Gultnes substrātu veido smilts, vietām dolomīts vai smilšakmens, kas ir klāts ar organiskas izcelsmes detritu un dūņām.

Pēc Lielupes grīvas novērojumu stacijas, 2023. gadā maksimālā jūras temperatūra tika reģistrēta 30. jūnijā, sasniedzot 24,8 °C; vidējā ūdens temperatūra Lielupes grīvas posmā 2023. gada jūlijā bija 20,4 °C.

2.3. Lielupes piekrastes zonas apraksts un zemes lietošanas veidi

Pēc Jūrmalas valstspilsētas teritorijas plānojuma peldvieta atrodas dabas un apstādījumu teritorijā, kā arī tādās apgrūtinātajā teritorijā kā, piemēram, applūstošajā teritorijā (10% applūduma varbūtība). Netālu no peldvietas atrodas dabas un apstādījumu, kā arī savrupmāju apbūves un jauktas centra apbūves teritorijas.

Pēc LVĢMC sniegtās informācijas Lielupes peldvieta “Priedaine” atrodas pārmitro zemju teritorijā. Netālu no peldvietas ir mākslīgās virsmas un meži un pusdabiskās teritorijas (1. pielikums). Salīdzinājumā ar Lielupes kreiso krastu Jūrmalas valstspilsētas teritorijā, Lielupes labais krasts, kurā atrodas arī Priedaines peldvieta, ir

mazāk apdzīvots un mākslīgās virsmas zonas ir ievērojami mazākas platības (Lielupes kreisajā krastā lielākā daļa teritorijas ir mākslīgās virsmas).

3. Hidroķīmiskais un ekoloģiskās kvalitātes raksturojums

Kopumā Lielupē atrodas piecas LVĢMC virszemes ūdens kvalitātes monitoringa stacijas, no kurām viena stacija “Lielupe, Majori” atrodas ŪO L100SP. Šajā ŪO veic ekoloģiskās kvalitātes un hidroloģisko monitoringu, kā arī nosaka ķīmisko kvalitāti biotā (zivīs un/vai gliemjos).

6. tabula. Virszemes ūdeņu ekoloģiskās kvalitātes vērtējums ūdensobjektam L100SP pēc 2018. un 2023. gada datiem

Stacija	ŪO kods	Gads	Ūdensobjekta tips	Ūdensobjekta kopvērtējums	Bioloģiskās kvalitātes kopvērtējums	O ₂ , mg/l	BSP ₅ , mg/l	N/NH ₄ , mg/l	N _{kop} , mg/l	P _{kop} , mg/l	Ekoloģiskās kvalitātes gala novērtējums
Lielupe, Majori	L100SP	2018	R7	3	3	9,9	2,0	0,089	2,98	0,095	3
Lielupe, Majori	L100SP	2023	R7	4	4	10,2	0,95	0,075	3,95	0,068	4

Kvalitāte: Augsta Laba Vidēja Slikta Ļoti slikta

Ūdens kvalitātes 2023. gada monitoringa rezultāti liecina par to, ka virszemes L100SP atbilst sliktai ekoloģiskās kvalitātes klasei. Kopējā slāpekļa koncentrācija (vidēji 3,95 mg/l 2023.gadā) mg/l, makrozoobentosa kvalitātes klase (slikta), makrofitu kvalitātes klase (vidēja).

Balstoties uz direktīvas 2013/39/ES8 vielām, ŪO L100SP ķīmiskā kvalitāte 2023. gadā ir slikta. Arī ŪO ķīmiskā kvalitāte visur esošajām noturīgajām, bioakumulatīvajām, toksiskajām (PBT) vielām ir vērtējama kā slikta, tomēr bez PBT vielām ŪO ķīmiskā kvalitāte ir vērtējama kā laba. Viela, kas nosaka sliktu kopējo ķīmisko kvalitāti ŪO L100SP 2023. gadā, ir ūdens paraugā izmērītā benza(a)pirēna gada vidējā koncentrācija (0,00021 µg/l; gada vidējās koncentrācijas vides kvalitātes normatīvs - 0.00017 µg/l). 2021. gadā biotā – zivīs (asaros) konstatētas paaugstinātas tādu vielu kā BDE summa koncentrācija (0,0208 µg/kg; vides kvalitātes normatīvs 0,0085 µg/kg) un dzīvsudraba koncentrācija (0,059 mg/kg; vides kvalitātes normatīvs 0,02 mg/kg). Veicot Lielupes UBA bīstamo vielu koncentrāciju ūdenī monitoringu

2023. gadā, vides kvalitātes normatīvu pārsniegumi nav tikuši konstatēti. Laba ķīmiskā kvalitāte bijusi arī pēc fluorantēna un benz(a)pirēna koncentrācijas gliemjos 2021. gadā.

4. Piesārņojuma avotu raksturojums

4.1. Punktveida piesārņojuma slodze

Lielupes piesārņojošo vielu ienesi rada gan dabiskie procesi, gan cilvēku darbība. Balstoties uz LVGMC sniegto informāciju, Lielupes peldvieta “Priedaine” atrodas piesārņoto vielu ietekmētā ŪO (2. pielikums).

ŪO L100SP ir būtiska slodze no piesārņotajām vielām (pazeme) un prioritārajām un bīstamajām vielām, tāpat ŪO ietekmē arī Jūrmalas valstspilsēta un dzelzceļš. Lielupes sateces baseinā ir daudz piesārņoto un potenciāli piesārņotās vietas, kā arī sateces baseinu tuvāk upes grīvai ietekmē Rīgas līča ūdens un tā kvalitāte.

Lielupē ir raksturīgs gan punktveida, gan izkliedētais piesārņojums.

- Punktveida piesārņojums – tieša notekūdeņu izlaide, kā arī piesārņojums, kas nonāk upē stipri piesārņotu un neattīrītu notekūdeņu gadījumā. Tādā gadījumā rodas straujas, lēcienveida izmaiņas ūdens kvalitātē, tai skaitā var pasliktināties peldūdeņu mikrobioloģiskā kvalitāte.
- Izkliedētais jeb difūzais piesārņojums – bez noteiktas lokalizācijas, kurš rodas ieskalojoties virszemes noteces ūdeņiem, kuri satur paaugstinātas piesārņojošo vielu koncentrācijas. Parasti izkliedētais piesārņojums rada pakāpeniskas izmaiņas ūdens kvalitātē un tā avotu bieži vien ir grūti konstatēt.

Apkopojot visu pieejamo informāciju par potenciālajiem piesārņojuma avotiem, kas varētu ietekmēt Lielupes “Priedaines” ūdens kvalitāti, var izdalīt šādus faktoros:

- lietus notekūdeņi no apkārtējās teritorijas,
- difūzā piesārņojuma ieplūde no sateces baseina,
- notekūdeņu radītais piesārņojums,
- atmosfēras nokrišņi,
- sekundārais piesārņojums no dibennogulumiem,
- piesārņojums no atpūtniekiem, peldētājiem, putnu kolonijām.

Piesārņojuma avoti, kas ietekmē Lielupes peldvietas “Priedaine” ūdens kvalitāti augšpus peldvietas, nav konstatēti. Epizodisku piesārņojumu potenciāli var radīt Lielupes augštecē esošo apdzīvoto vietu neattīrītu notekūdeņu avārijas ieplūdes vai nelegāli novadīti notekūdeņi, kā arī piesārņojuma ienes no apkārtējās teritorijas, piemēram, no teritorijām, kuras nav pieslēgtas centrālai kanalizācijas sistēmai.

Balstoties uz Jūrmalas valstspilsētas meliorācijas un lietus kanalizācijas sistēmas plānojumu, pa Mārupes ielu iet lietus kanalizācijas vads, kura izvade Lielupē ir aptuveni pretī Olaines ielai. Lietus kanalizācijas izvads atrodas aptuveni 500 m attālumā no peldvietas “Priedaine”.

2022. gadā LVAF projekta “Mikroplastmasas piesārņojuma monitoringa pilnveidošana upēs un jūras piekrastes smiltīs” (Nr. 1-08/37/2022) ietvaros Latvijas Hidroekoloģijas institūts veica mikroplastmasas paraugu ievākšanu piecās lielākajās Latvijas upēs, tostarp arī Lielupē. Iegūtie rezultāti norādīja, ka vidējā mikroplastmasas koncentrācija Lielupē bija 1,76 daļiņas/m³. Sezonāli visaugstākās mikroplastmasas koncentrācijas bija novērojamas pavasara sezonā. Kopumā lielāko īpatsvaru ūdens paraugos Lielupē veidoja mikroplastmasas šķiedras, fragmenti, bet mazāk plēves un putuplasta daļiņas. Dominantie polimēri Lielupē bija polietilēns (PE=61,11%) un polipropilēns (PP=30,56%).⁴

5. Mikroaļģu un fitoplanktona aļģu, t.sk. zilaļģu izplatīšanās iespējas

Latvijas iekšzemes ūdeņos nav konstatētas makroaļģes, kas kaut kādā veidā apdraudētu peldētāju veselību. Savukārt attiecībā uz fitoplanktona aļģēm draudus cilvēku veselībai rada pārmērīga zilaļģu savairošanās (t.s. ūdens “ziedēšana”), kuru izdalītie toksīni, aļģēm atmirstot, var radīt alergiskas ādas un gļotādu reakcijas. Jāatzīmē, ka, dzerot ar zilaļģu toksīniem piesārņotu ūdeni, var saindēties arī mājlopi, bet mērenā klimata zonā cilvēku akūtas saindēšanās iespēja ir niecīga, kaut gan toksīniem piemīt arī hepatotoksiska un neirotoksiska iedarbība.

Galvenais cēlonis, kas rada potenciālu fitoplanktona aļģu, t.sk. zilaļģu masveida izplatīšanās iespēju, ir ūdenstilpes eutrofikācija. Zilaļģu pārmērīgu savairošanos veicina

---

⁴ Sandra Sviņpsta. Prezentācija “Mikroplastmasas piesārņojums upēs”. Pieejams: https://lhei.lv/wp-content/uploads/2023/12/LVAF_Mikroplastmasas_pies._seminara_prezentacijas.pdf

arī organiskais piesārņojums, jo zilaļģes ir pielāgojušās noteiktos apstākļos uzņemt gatavas organiskās vielas.

Kopš Lielupes peldvietā "Priedaine" uzsākti regulāri valsts monitoringa novērojumi, masveida zilaļģu savairošanās gadījumi, kuru dēļ būtu jāaizliedz peldēšanās, nav konstatēti.

Secinājumi

- ✓ 2021. gadā Lielupes peldvietas “Priedaine” tika iekļauta oficiālo peldvietu sarakstā un tika uzsākts peldvietas ūdens monitorings.
- ✓ Lielupes peldvietas “Priedaine” ilglaicīgā mikrobioloģiskā kvalitāte pēc 2024. gada peldsezonas ir **izcila**. Aktuālo informāciju par peldvietas ilglaicīgās ūdens kvalitātes novērtējumu skatīt Veselības inspekcijas mājaslapā: <https://www.vi.gov.lv/lv/aktualais-peldvietu-ilglaicigas-udens-kvalitates-novertejums>.
- ✓ Operatīvās mikrobioloģiskās kvalitātes novērtējums, balstoties uz *E. coli* un zarnu enterokoku daudzumu ūdenī, no 2021. gada līdz 2024. gadam norāda par labu peldūdens kvalitāti. Šo peldsezonu laikā nav bijis neviens peldēšanās ierobežojums paaugstināta mikrobioloģiskā piesārņojuma dēļ, taču vienu reizi 2024. gadā peldsezonā īslaicīgi tika noteikts preventīvs peldēšanās ierobežojums “peldēties nav ieteicams” vētras potenciāli izraisītā mikrobioloģiskā piesārņojuma dēļ. Aktuālo informāciju par peldvietas peldēšanās ierobežojumiem skatīt Veselības inspekcijas mājaslapā: <https://www.vi.gov.lv/lv/aktualais-peldvietu-ilglaicigas-udens-kvalitates-novertejums>.
- ✓ Peldvietas “Priedaine” ūdens kvalitāte ir pakļauta no Lielupes augšteces ienestā piesārņojuma riskam, kā iespējams peldūdens piesārņotājs varētu būt decentralizēti kanalizācijas sistēmu izvadi peldvietas tuvējā apkārtnē.
- ✓ Kopš tiek veikts peldvietas “Priedaine” ūdens monitorings, zilaļģu masveida savairošanās peldvietā un tās tuvumā nav konstatēta, tomēr to savairošanās iespēja nav izslēdzama.

Izmantotās literatūras saraksts

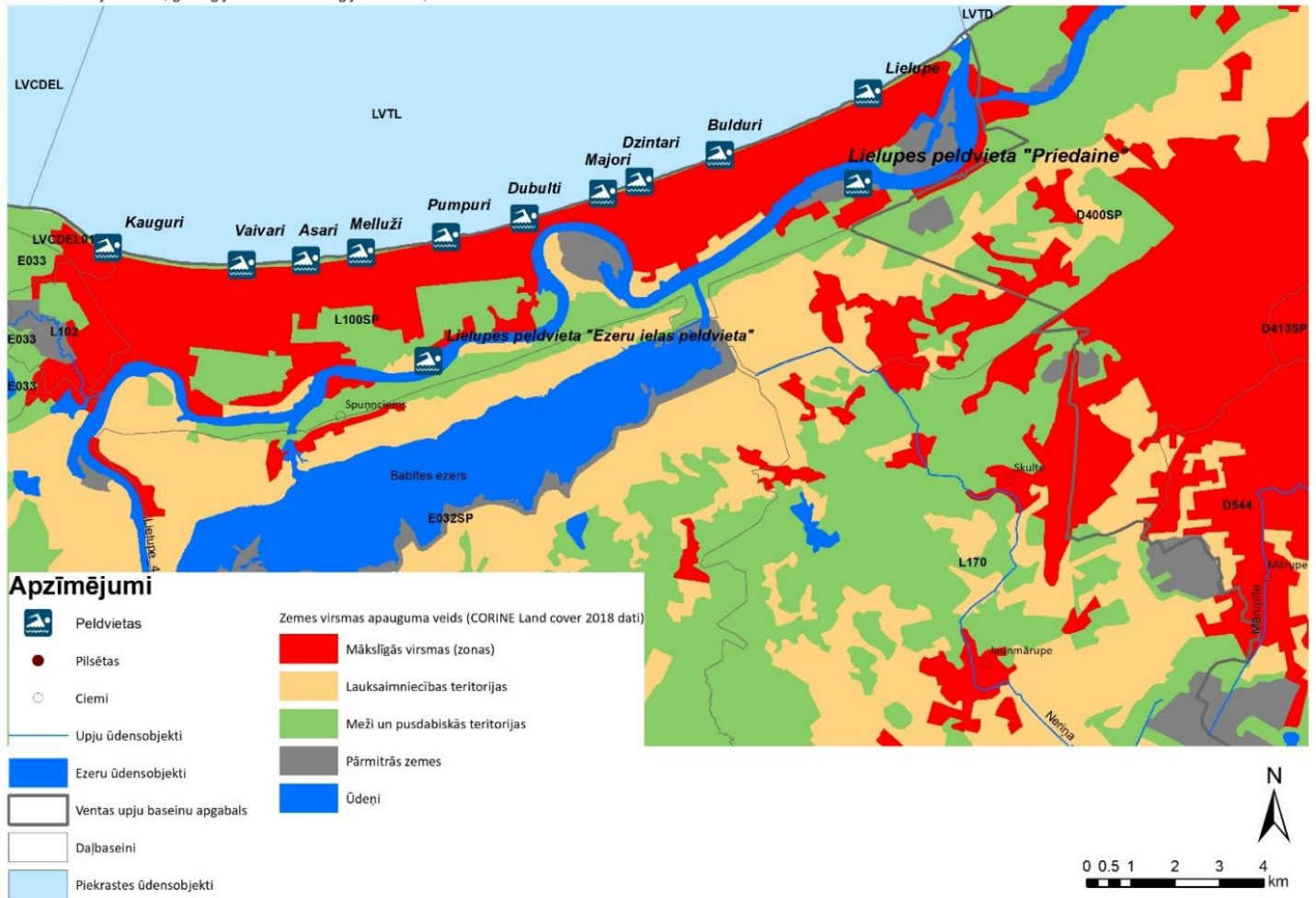
1. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/7/EK (2006. gada 15. februāris) par peldvietu ūdens kvalitātes pārvaldību un Direktīvas 76/160/EEK atcelšanu
2. Guidelines for compiling bathing water profiles. Implementation of the new bathing water directive 2006/7/EC in Estonia, 2009.
3. LVĢMC. Lielupes upju un ezeru ūdensobjektu apraksti. Rīga, 2021.
4. Ministru kabineta 28.11.2017. noteikumi Nr. 692 „Peldvietas izveidošanas, uzturēšanas un ūdens kvalitātes pārvaldības kārtība”
5. Ūdens struktūrdirektīvas 2000/60/EK kopīgā ieviešanas stratēģija, 2001.
6. Veselības inspekcija. Pārskats par peldvietu ūdens kvalitāti 2021., 2022., 2023., 2024. gada peldsezonā

Interneta tīmekļa vietnes: balticmaps.eu; geo.lv; geolatvija.lv; jurmala.lv; upes.lv; visitjurmala.lv

Titullapas attēla avots: visitjurmala.lv

I.pielikums. Zemes lietojuma veidi Lielupes "Priedaine" peldvietas apkārtnē

© VSIA "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs", 2024

2.pielikums. Punktvēida piesārņojuma slodze Lielupes "Priedaine" peldvietas apkārtnē

© VSIA "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs", 2024

